

ממחקר איכותני לכתיבה איכותית

האם אפשר לייצג את המציאות?

- מבע מחקרי אינו יכול לעמוד במקום המציאות הנחקרת ואינו יכול לייצגה "כפי שהיא", הוא מציג מחדש (re-present) קטעי מציאות, בורא עולמות משלו באמצעות מילים (או תמונה, קול וכד'), על בסיס ההתרשמויות והעמדות של מחברו.
- ככל שיחזרו ויישנו תיאורים אלה וגם יתקבלו על ידי קהלים שונים, כן הם יתרמו להבנייתה של המציאות המתוארת.
- הטקסט כגרסה מוצגת של מציאות צריך לרכוש את אמונם של קהלים אליהם הוא פונה, לשכנעם באמת (אפשרית) של גרסתו. המציאות וייצוגה בוראים זה את זה, ובתוך כך הייצוג הופך לחלק מן המציאות.

הטקסט של מחקר איכותני

- מדובר ביצירה של החוקר המציג גרסה של המציאות כפי שהוא תפס אותה וכפי שהוא רוצה להציגה.
- שיקוף ניטרלי של מציאות, חסר נוכחות של המתווך, המחבר, אינו אפשרי.
- הכותב מבנה מציאות ומקנה לה משמעות. עליו החובה לשכנע את קוראיו באמינותה של הבניה זו, שאכן יש לה תשתית איתנה.
- את התוקף להבניה זו נותנים קוראיו, המסמיכים אותה לניסיונם ולידע שיש להם.

ייחודו של החיבור האיכותני

המסמך הכתוב, המתאר מחקר איכותני, יכול להיות שונה מאוד מזה המתאר מחקר כמותי הן בסדר הדברים, הן בתוכנם והן בסגנונם: אין סדר מחייב, ניתן לפרק את הרכיבים המקובלים (תיאוריה, שיטת המחקר, הממצאים, הדיון) ולשלבם במידה זו או אחרת זה בזה, ואמצעי התיאור הם מגוונים וגמישים.

שלסקי, ש., אלפרט, ב. (2007). דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט. תל אביב: מכון מופ"ת.

מתוך:

דנזין ולינקולן (Denzin & Lincoln, 1998:4)

התוצר של המחקר האיכותני:

"הוא בריקולאז', יצירה מורכבת, דחוסה, רפלקסיבית, דמוית קולאז', המייצגת את דימויי החוקר, הבנותיו ופרשנויותיו את העולם או את התופעה העומדת לניתוח".

- מחקרים איכותניים אינם אחידים בכל מופעיהם ואינם דומים בהכרח זה לזה במבנה שלהם ובסגונם.
- לחוקר ישנה חירות רבה בדרך התיאור ובניסוח, חירות המקלה על מי שאינו רוצה להשתעבד לדפוסים נוקשים ואוהב לתת דרור ליכולת לשונית ותיאורית ואף לדמיון.
- הבעיה היא שחירות זו עשויה להכביד על הנזקקים למתכונות קבועות ולשגרות כתיבה.

נושאי המפגש

- 1. מבנה ורצף
 - 2. ממצאים וטיעונים
 - 3. תפקיד ומקום התיאוריה
 - 4. סגנון הכתיבה
-

1. מבנה ורצף

- פתיחה/מבוא
- פרק תיאורטי
- מתודולוגיה
- ממצאים
- פרק מסיים

2. ממצאים וטיעונים

■ טיעונים מרכזיים

(תקציר המאמר)

המאמר עוסק בחוליות המקשרות בין לאומיות, זהות לאומית וסוציאליזציה של מהגרים באמצעות תיאור אתנוגרפי של מפגש בין מורה ישראלית שמלמדת עברית לבין מהגרים מבוגרים מברית המועצות לשעבר, בכיתת-אולפן ללימוד עברית בישראל. מבט בוחן על שני צירי הלימוד - לוח שנה ו"אקטואליה"- ועל דרכי ההקניה - מילולית וחוויתית - מגלה המשגה ייחודית של לימוד כיצד להשתייך לחברה הישראלית. על פי המשגה זאת, על המהגרים לחוות מעין ילדות ישראלית, כתנאי הכרחי להשתייכותם לחברה הישראלית כמבוגרים. להמשגה זאת, שניתן לאפיין כ"התפתחותית", המהגרים עצמם התנגדו. בסוף המאמר מוצגת השוואה בין הוראת עברית למהגרים, כפי שהיא מתפרשת במקרה הישראלי, לבין הוראת שפה למהגרים בהקשרים לאומיים אחרים.

מתוך: גולדן, ד. (2003). "עכשיו, כמו ישראלים אמיתיים, בואו נקום ונשיר": הוראת השפה הלאומית למהגרים רוסים בישראל. *מגמות*, מב (3), 388-411.

■ דרכי תיאור וציטוט

תיאורים בשפת החוקר

תצפיות וציטוטים ישירים

ציטוטים מראיונות ומשיחות

שיחות בין החוקר לבין משתתפי המחקר

ציטוטים מתוך טקסטים כתובים

This mode of resistance ...appeared regularly in lessons of Mr. Wilson. ■
Students in this class did not respond to the teacher's questions that attempted to stimulate discussions. On occasions where a students did react, the reaction was short and uttered in a quiet tone of voice that may be described as "mumbling." Since the response rarely reached the whole class, the teacher often had to repeat it aloud. A combination of silence and mumbling, is exemplified in the following excerpt of a typical transaction to this classroom.

Teacher:...now. Ah, the first four stanzas certainly do create a mood for the reader. Now, what adjectives would you use to describe that mood?

Students: (Silence)

Teacher: Think about it a little bit and then try to run it through your mind. How do we describe moods? Cheerful? Light headed? Sympathetic?

Students: (Silence)

Teacher: What adjectives would you use to describe this one?

Students: (Silence, then a student mumbles) Mellow.

Teacher: Mellow? OK I can buy that to a certain extent, but what [else]?

A student: (Mumbles) Solemn.

Alpert, B., (1991), Students' resistance in the classroom, *Anthropology and Education Quarterly*, 22(4), 350-366.

3. תפקיד ומקום התיאוריה

- התיאוריה כפרק בטקסט – במבוא ובדיון
- מקורות תיאורטיים ומחקריים כחלק מהפרשנות
- כל פרק הממצאים הוא תוצר של פרשנות
- המבנה משקף פרשנות וקשור לטיעון התיאורטי
- משקל שונה לרכיב התיאורטי ביחס לאמפירי
במאמרים שונים
- גישות/פרדיגמות/תיאוריות

■ דוגמאות:

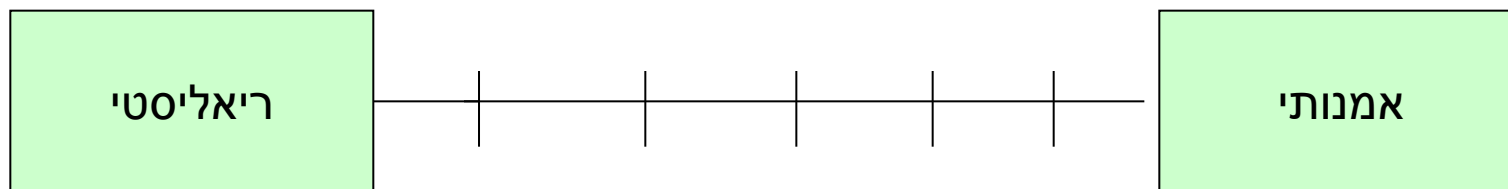
פרל, ג. ופלד, ע. (2005). חוויית אבהותם של גברים אלימים כלפי בת זוגם. *חברה ורווחה, כה* (3), 340-307.

ששון-לוי, א' (2003). גבריות מתוך מחאה: על כינון הזהויות של חיילים בתפקידי צווארון כחול. *סוציולוגיה ישראלית* ה(1), 48-15.

4. סגנון הכתיבה

- משפה היגדית לשפה אמנותית
- השפה הדיסקורסיבית מציגה ידע באמצעות היגדים שהם מעין מענים לשאלות או לאמירות אחרות
- השפה הלא דיסקורסיבית - אמנותית, אקספרסיבית היא אינטימית יותר ועוסקת ברגשות ובאפיונים של איכויות.
- המדע מזהיר על משמעויות, האמנות מבטאת אותן.

מחקרים איכותניים נעים על פני רצף שבשני קטביו שתי
קהילות פרשניות:

בקוטב האחד - קהילה המאופיינת בנטייה לאמפירי, לרציונלי,
לריאליסטי, למדעי

בקוטב השני – חקירה וכתובה אינטואיטיבית, ניסיונית, רגשית,
אישית ואמנותית

בתווך נוכל למצוא שילוב בין השניים במינוחים שונים של כל
אחד המרכיבים

מגוון צורות כתיבה

- סיפורי אירוע
- תמונות קצרות (ויניאטות)
- סיפורים מרובדים ועבודת טלאים
- דיאלוג ורב-שיח
- בדיון, דרמה ושירה
- מטפורות

Richardson, L. & Adams St. Pierre, E. (2005). Writing: A ■
Method of Inquiry. In: Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (eds.).
Handbook of qualitative research (3rd ed.). Thousand Oaks,
CA: Sage.

Kouritzin, S.G., Piquemal, N.A.C., & Norman, R. (2009). ■
Qualitative research: Challenging the orthodoxies in standard
academic discourse (s). NY, New York: Routledge.

International Review of Qualitative Research ■
Journal of Education and the Arts ■
